

FOKUS

SPRÅKLYDSANGER MED OPPGAVER

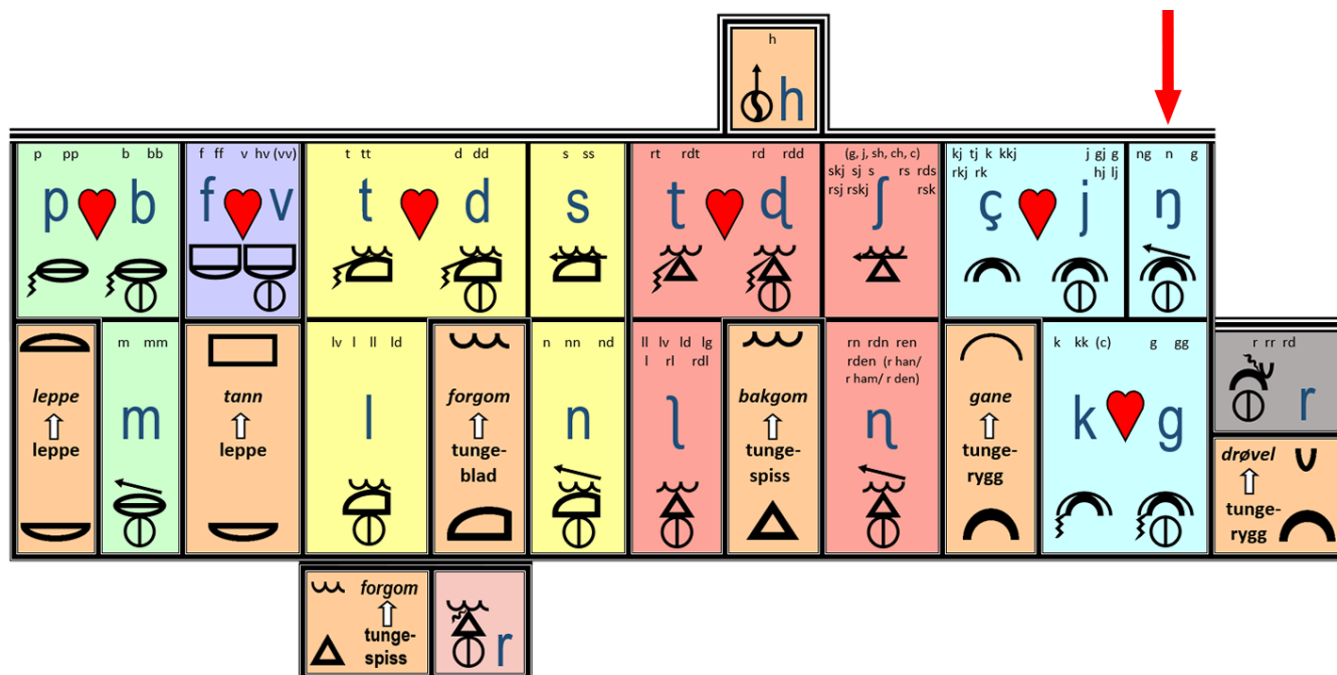
FOKUS B BOKSTAVLØSE LYDER

LESEKURS B STAVSKRIFT

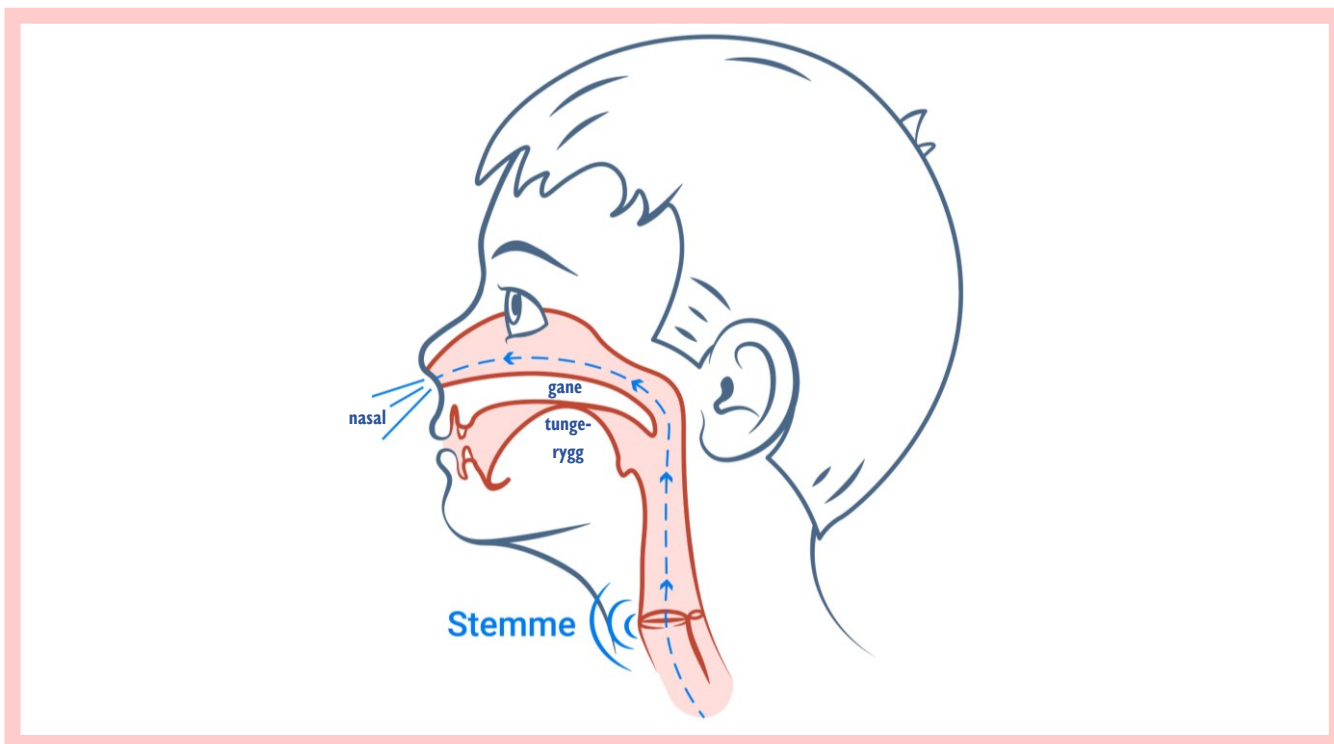
ŋ-lyd med G foran N

Toril Karstad

Sjøgrønn leilighet: Ganelyder, η med G foran N

Lyden /ŋ/ er en språklyd vi har i alle dialektene våre. Artikulasjonen varierer noe etter hvilke språklyder som forekommer i sammenheng med lyden. Etter lyse/fremre vokaler plasseres η lenger fram enn etter bakre vokaler. Lyden produseres ved at en presser tungeryggen mot ganen. Da blir det et fullstendig lukke inn til munnen, slik at lufta kommer ut gjennom nesa. Vi bruker stemmen.

Strek under stum bokstav = minus lyd

Forsidebildet er tegnet av Melissa Adéle Popkema.

Fokus er delvis utviklet ved hjelp av Extra-midler. Digitalisering av Fokus talesymbolfont og bilder av artikulasjon er lagd for TKKL av Øyvind Martinsen med midler fra stiftelsen Dam.

Fokus digital læringsressurs (fokus.no) har flere hefter og digitale oppgaver.

ŋ med G foran N

ŋ med G foran N-vers: sang nr. 52

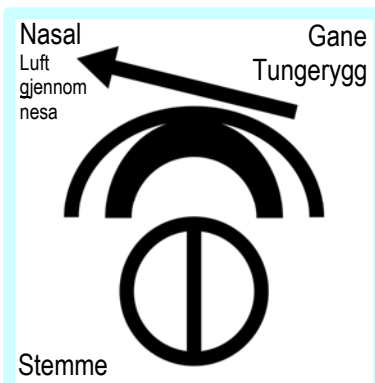
Tekst: Toril Karstad, mel: Ole Jacobsen, komp og opptak: Øyvind Åge Berg,
vokal: Mirjam Kristina Johansen, 6. klasse, illustrasjon: Lydia Madeleine Popkema 9. kl.

I Bagn bor Agnar
og vennen, Ragnar.
De drog til Hogne
litt nord̄ i sognē.

De agnet kroken,
fikk fisk med ̄rogn
og sov i Signe sin
campingvogn.

Talesymbol:

Oppgave 1: Lytt til opptaket, og prøv å lære sangen.

Oppgave 2: Se på språklydhuset og finn ŋ. Si ŋ og kjenn etter uttalen. Forklar for noen hvordan du lager lyden med ̄taleorganene.

Oppgave 3: Sett ring rundt alle g foran n i sangen, og si ŋ.

Oppgave 4: Les hele verset.

Strek under stum bokstav = minus lyd

Oppgave 5: Finn lyden n skrevet med symbolet g foran n.

Si lyden mens du tegner ring rundt symbolet (bokstavgruppa).

Tell opp til slutt hvis du har lyst.

bgreifædgnaumngntupaipæiøubystpaimgneivdejæjfvhgn
spgautdgævmngntupaifeiygnstpaiaæjfvhgnspgautdgtgniv
dauvgniøfeioøubgnvdejæjfvhgnspgautdgtynvkgntupaipgnl
køubystpdgnspgyaignbgråkvyeigntupiøgnubysgnaiaegn
ågmegnivdejfvhgnspgautyaibgråkvngntupaipkøfeignby
gmejæjfvhaibgråkdaugnmngntupaistpæfvhgnspgaungny
øeifædaumngntupaieioøubbygntspaieivgndejejfvhgnaibgr
ågnivyeifædgngntupaipkngneioøugnstpaigæåggnivdej

Jeg fant _____ stykker.

Oppgave 6a: Skriv n-ord med g foran n.

sogn

å agne

et agn

agnet

rogn

vogn

Oppgave 6b: Skriv n-ord med g foran n.

ligne

signal

magnet

sagn

til gagns

velsigne

Strek under stum bokstav = minus lyd

Oppgave 6c: Skriv n-ord med g foran n.

sognet

agner

rogna

vogna

vogner

ligner

Oppgave 6d: Skriv n-ord med g foran n.

lignende

lignelse

signalet

magneten

sagnet

velsignelse

Strek under stum bokstav = minus lyd

Oppgave 7a: Skriv n-ord med g foran n i stavskrift.

sogn

å agne

et agn

agnet

rogn

vogn

Oppgave 7b: Skriv n-ord med g foran n i stavskrift.

ligne

signal

magnet

sagn

til gagns

velsigne

Strek under stum bokstav = minus lyd

Oppgave 7c: Skriv n-ord med g foran n i stavskrift.

sognet

agner

rogna

vogna

vogner

ligner

Oppgave 7d: Skriv n-ord med g foran n i stavskrift.

lignende

lignelse

signalet

magneten

sagnet

velsignelse

Strek under stum bokstav = minus lyd

**Oppgave 8: Del opp i stavelser,
og tell språklyder i η-med-G-foran-N-vers.**

- a) Sett prikk under alle vokaler. Hver prikk markerer en stavelse.
- b) Tegn stavellesbuer under hvert ord.
- c) Skriv antall **språklyder**, rett over hvert ord. Eksempler: Ordet vennen har 6 bokstaver, men bare 5 språklyder, for nn er dobbel konsonant, med bare én lyd. Ordet drog har 4 bokstaver, men bare 3 språklyder, for g-en er stum og har ingen lyd.

NB: Hvis du snakker en dialekt der g-en uttales som g-lyd, og ikke som η, blir oppgaven den samme. GN står for to lyder uansett, du bare uttaler g-en som g.

1 4 3 5
! B a g n b ø r A g n a r
o g v e n n e n , R a g n a r .
D e d r o g t i l H o g n e
l i t t n o r d i s o g n e t .
D e a g n e t k r o k e n ,
f i k k f i s k m e d r o g n
o g s o v i S i g n e
s i n c a m p i n g v o g n .

Samuel Kjlbourne, Museum of New Zealand, Rawpixel.com

Til pedagogen: Vi deler ikke stavelser opp etter vanlige delingsregler, men sørger for at bokstaver som representerer én språklyd, havner i samme gruppe. Siden lærer vi elevene vanlige delingsregler ved bindestrek.

**Oppgave 9a: Les ord med g foran n, og legg bokstavkort.
NB: Alle ord med n har kort vokal, men ingen har dobbel konsonant.**

1	2	3	4
agn å agne kroken sagn til gagns magnet	signal signalisere sammenligne sammenligning ligninger	ligne lignende lignelse utligne agner	sogn sogning å sogne til vogn rogn (fiskeegg)
Denne magneten trekker til seg stålpulver. 	Ligninger er regnestykker der venstre og høyre side har like stort antall. x er ukjent. Når $x + 7 = 10$, vet vi at x må være tallet 3. <div style="border: 2px solid orange; padding: 5px; width: fit-content; margin: 10px auto;"> $2 + 2 = 4$ $x + 7 = 10$ $(x + 1)(x - 1) = x^2 - 1$ </div>	Agner = skall utenpå korn 	
<small>CC BY-SA 3.0, https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=628428</small>		<small>Darġo Draskovic ©, Dreamstime.com, RF-LL</small>	<small>Stanislav Serbin - CC BY-SA 4.0, https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=49826648</small>

Oppgave 9b: Les ord med g foran n, og legg bokstavkort.

1	2	3	4
signalfløyte signalflagg signallys signalfarge signalgrønn signalrø <u>d</u>	magnetpol magnetfelt magnetisk magnetisme magnetkort magnetstripe	utsagn velsigne velsignelse velsignet rognkjeks rognebær	rognebærmøll campingvogn togvogn vognkort vognfører vogntog
			
<small>Sam Lee, Dreamstime</small>		<small>Rognebær: P:Here.com, CCO</small>	<small>W. Bulach - CC BY-SA 4.0, https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=74534439</small>

Oppgave 9c: Fullfør fortellingen.

Ta en titt på bildet på side 3. Les innledningen på historien, og fullfør fortellingen. Velg ut minst fire ord fra oppgave 9, og flett dem inn i historien. Lag overskrift.

«Jeg går og renser fisken! Jeg skal se om det er mye rogn i ørreten», sier Ragnar fornøyd. «Bare fortsett å fiske, du!» Agnar svarer at det er greit. Men så tungt snøret er! Har han napp igjen? Han sveiver opp. På kroken er en svær magnet. Magnetismen har festet magneten til jernkroken. «Besynderlig!» utbryter han. «Dette ligner på et sagn eller eventyr! Kan det være et signal om at noe mer spennende vil skje?»

Feit o har å-lyd, feit a har æ-lyd, feit c har k-lyd, strek under stum bokstav = minus lyd.

Oppgave 10: Klipp ut en setning, del opp i ord og pusle. Klipp i bokstaver og pusle sammen. Skriv teksten på konvolutt, og putt brikkene i konvolutten.

I Bagn bor Agnar
og vennen,
Ragnar.

De drog til Hogne
litt nord i sognet.
De agnet kroken,
fikk fisk med rogn
og sov i Signe
sin campingvogn.

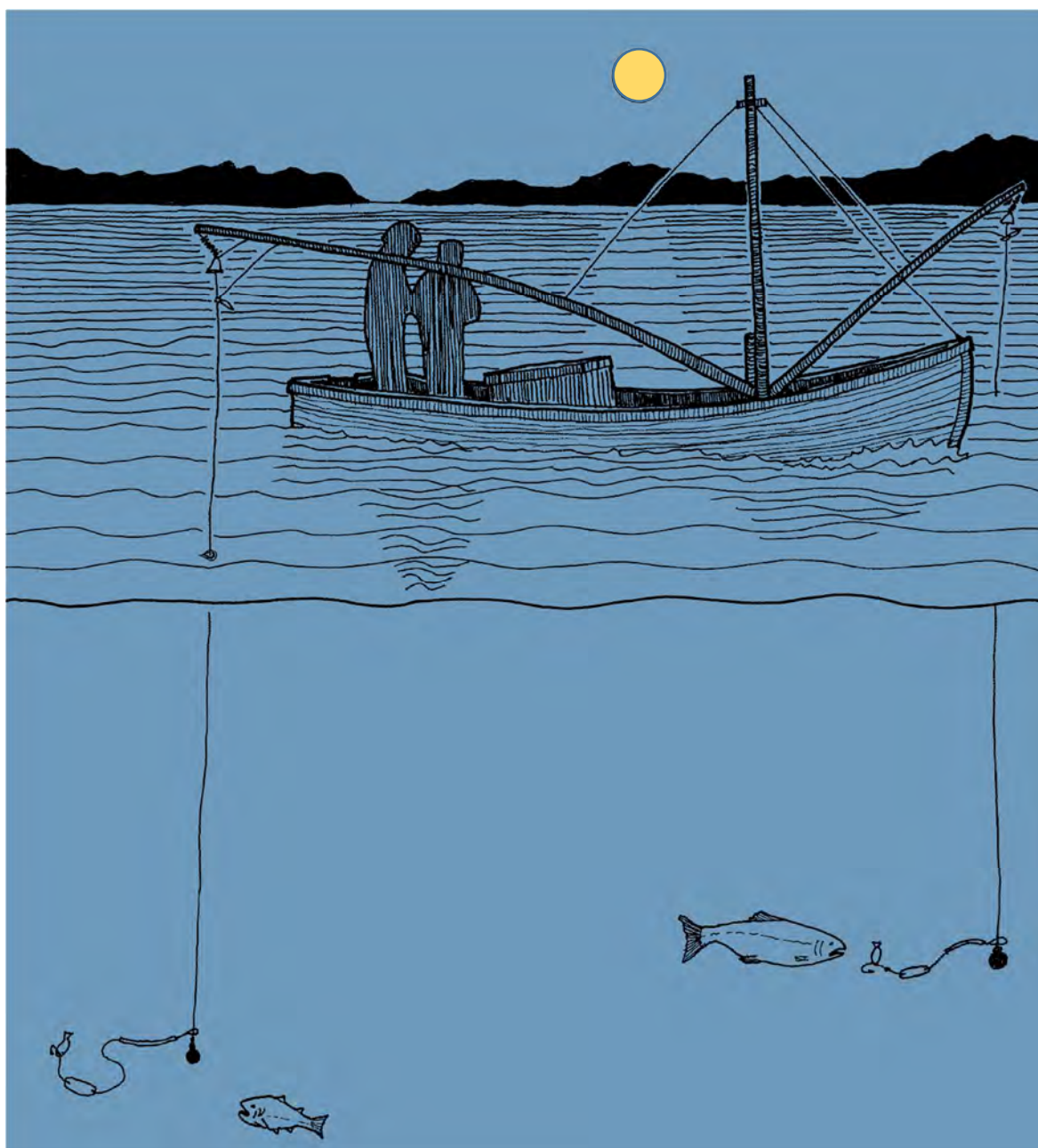

Freshwater and Marine image bank, Wikimedia Commons

Oppgave 11: Skriv 17 med G-verset med stavskrift. Se etter forskriften.

I Bagn bor Agnar
og vennen, Ragnar.
De drog til Hagne
litt nord i sognet.

De agnet kroken,
fikk fisk med rogn
og sov i Signe
sin campingvogn.

Historic American Engineering Record, Wikimedia Commons

Oppgave 12: Fyll inn det som mangler i verset, uten å se etter teksten.

I B_____ bor _____ar og
vennen, _____ar. De drog til
_____ litt nord i _____t.
De _____ kroken, fikk fisk
med _____ og sov i
_____ sin camping_____.

U.S. federal government, Wikimedia Commons
Denne kroken blir agnet med en liten fisk. Man kan også bruke reker, brøð eller mark.

Oppgave 13: Løs rebusen. Bytt ut talesymboler og store bokstaver med små bokstaver. Les setningen.

NB: To ruter under talesymbolet betyr dobbel konsonant. Dobbelt rute betyr bokstavsgruppe.
Alle setninger og navn skal starte med stor bokstav. Sett riktig tegn til slutt.

1

⌚	A	⌚	⌚	A	⌚	A	⌚	⌚	E	⌚	⌚	⌚	O	⌚	E	⌚	E	.	

2

⌚	Å-lyd	O	⌚	⌚	⌚	A	⌚	U	⌚	⌚	I	⌚	⌚	E	⌚	⌚	I	⌚	2-2	.	
		O																		2-2	

3

⌚	Å-lyd	O	⌚	⌚	E	⌚	Æ	⌚	⌚	I	⌚	⌚	E	⌚	⌚	I	⌚	⌚	.	
		O																		

4

⌚	Å-lyd	O	⌚	⌚	⌚	Å-lyd	O	⌚	E	<u>T</u>	Stum T	⌚	A	<u>V</u>	Stum V	⌚	I	⌚	⌚	A	⌚	⌚	E	<u>T</u>	Stum T	.	
		g					O				t				v										t		

5

⌚	A	⌚	⌚	E	<u>T</u>	Stum T	⌚	A	⌚	⌚	I	⌚	⌚	E	⌚	⌚	E	⌚	.							
					t																					

6

⌚	A	⌚	E	⌚	⌚	I	⌚	⌚	⌚	A	⌚	⌚	E	⌚	E	⌚	E	!	

Feit O har å-lyd, feit U har o-lyd. Strek under stum bokstav = minus lyd.

Oppgave 14a: Bøy substantivene i η med G foran N-verset.

Ubestemt form entall (en, ei, et)	Bestemt form entall (den, det)	Ubestemt form flertall (flere)	Bestemt form flertall (de)
	sognet		
	kroken		
		fisk/fisker	
rogn		-----	-----
(ei) campingvogn			

Oppgave 14b: Bøy verbene i η med G foran N-verset.

Å skje	Det skjer nå	Det skjedde	Det har skjedd	Det hadde skjedd
Infinitiv	Presens	Preteritum	Perfektum	Preteritum perfektum
	bor			
		drog		
		agnet		
		fikk		
		sov		

Oppgave 15: Les ord med G foran N og symboler fra andre fokus.

1	2	3	4
et agn tjue kjøre skipper <u>f</u> orlot øy mors kjøtt kirurg barn sjimpanse rogn fei tjør nordlys skilt tang keivhendt kjekk skjelett kjempe bort sjiraff tjore fast sang skimte vogn keitet gardin ting	kjøkken bøy tenke skjerf fars kjerring skive tjene hei slegge pai kysse skygge sjenert sau kjevle seng kilo onkel tjent skjørt skylle kjeve sløv kyse først sjakk slakter kjekt tørst	tjuv ferdig skifer røy bein syng kyndig sogn kjeft skjelve flau sørlig tjuvene bank skipbrudd en kikk kjapp garn rørt sjakal kai syrlig skyld sognet skjorte sjalu killing tjukk kjele mjau	kikke blank kjenne skifte tøy sløv kart sognene sjelden tjære kinn gang skjul størst skikk sliten kjælen feire bikkje mai kirsebær sognebarn tjeld vanke skip ferdig skjegg kikkert sjåfør kjære

Sognebarn er folk som bor i *sognet*. Et *sogn* er et område som hører til ei kirke. Hvilken kirke *sogner* du til?

Feit O har å-lyd, feit Æ har e-lyd, feit S har j-lyd, feit T har t-lyd. Strek under stum bokstav = minus lyd.

Til pedagogen: Ramsene kan leses på skolen eller hjemme, som repetert lesing. Man kan ha ei ramse per dag. De kan også benyttes sammen med bokstav-/bokstavgruppekort, for å holde ved like de fenomenene man har øvd på tidligere. Ved undervisning individuelt og i grupper, kan lærer diktere fra ramsene, og elevene skriver ordene med bokstavkort. I hel klasse med stasjonsundervisning, kan barna på bokstaveskestasjonen diktere hverandre ord to og to eller tre og tre. Etter for eksempel fem ord bytter man rolle, så alle får skrevet. Eleven som dikterer, farger ordet han har diktert, med lys farge. Slik vet gruppa hvor langt de er kommet til neste økt.

SIGNALISERING

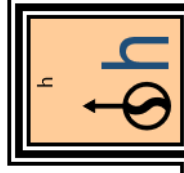

Harold Robert Millar, Wikipedia Commons

Oppgave 16: Les ord med vanlige bøyningsendelser, -EN, -ER

	1 <u>-EN</u>	2 <u>-EN</u>	3 <u>-ER</u>	4 <u>-ER</u>
	bakken	røyken	elger	vinduer
	bilen	tarmen	flekker	tepper
	hekken	pilen	prikker	røtter
	varmen	åren	gutter	gafler
	lakken	nakken	skåler	kniver
	løven	marken	kaniner	blader
	duken	saken	bakker	elver
	mannen	fisken	biler	gater
	myggen	munnen	koster	greiner
	halen	vasken	leker	kroner
	muren	kaninen	løver	kråker
	magen	armen	skatter	lamper
	ryggen	jakken	svamper	puter
	vennen	katten	venner	sklier
	stæren	prinsen	bøker	Stum d gårder
	svampen	tabben	hyller	Stum d ender
	leken	leggen	kraner	Å-lyd dokker
O-lyd	skuffen	veggen	hytter	Å-lyd troster
Å-lyd	klossen	Å-lyd sokken	høner	Å-lyd stokker
Å-lyd	stokken	Å-lyd blokken	jenter	Å-lyd ovner
Å-lyd	ormen	Å-lyd kokken	kroner	Å-lyd klosser
Stum d	hunden	Å-lyd formen	bøtter	Å-lyd klovner
Stum g	vinden	Å-lyd ovnen	dører	O-lyd skuffer

Språklydhus på oslomål inkludert skarre-r og bokstavløse lyder

p pp	b bb	f ff	v hv (vv)	t tt	d dd	s ss	rt rdt	(g, j, sh, ch, c) skj sj s rskj rskj	rd rdd	j gj ĳ hj lj	kj tj k kkj rkj rk	ng n g
p	b	f	v	t	d	s	t	rd	d	j	k	ŋ
leppe	leppe	tann	leppe	forgom	forgom	forgom	lv l ld ld i rl rdl	bakgom	rdn ren rden (r han/ r ham/ r den)	gane	g	drøvel
leppe	leppe	leppe	leppe	tungeblad	tungeblad	tungeblad	l	tunge-spiss	n	tunge-rygg	g	tunge-rygg
m mm	m mm	r	r	r	r	r	r	r	r	r	r	r

Vokaler: a e¹ e² e e^{ed} e^{ed} i i id ig o o u od u y æ æ e ø ø å å o

Diftonger: ei ei eg eig au au aug aud au eu øy øg øi ai ai ay aj åi åi oy oi oi

Fokus © Toril Karstad Kreativ Læring

Hjerte symboliserer stemt/ustemt-par. Døra angir artikulasjonssted, der nedre artikulatur er aktiv og derfor nevnes først (leppe mot tann). Bokstaver og bokstavgrupper i liten skrift forteller om språklydens skrivemåter, der stumme bokstaver regnes som del av grafemet.